

КАТАЛІЦКАЯ ЦАРКВА Ў КАНТЭКСЦЕ РЭЛІГІЙНАЙ СІТУАЦЫІ Ў БЕЛАРУСІ

**Арцыбіскуп
Тадэвуш
КАНДРУСЕВІЧ,
Мітрапаліт
Мінска-Магілёўскі**

Гісторыя Рымска-каталіцкай царквы на тэрыторыі Беларусі налічвае шмат стагоддзяў. Першыя каталіцкія парафіі на беларускай зямлі з'явіліся ўжо ў XIII ст., а ў XIV ст. манаскія ордэны дамініканцаў і францысканцаў мелі тут свае храмы. Моцным штуршком да развіцця парафіяльных структур і манаскіх супольнасцей стала ўстанаўленне ў 1388 годзе папам Урбанам VI Віленскай дыяцэзіі. З гэтым звязана з'яўленне каталіцкіх храмаў у Гродне (1392), Ашмянах, Лідзе і Крэве (1392). Будуюцца таксама касцёлы ў Навагрудку, Ваўкавыску і Рагоне.

У 1783 годзе папа Пій VI устанавіў Магілёўскую архідыяцэзію, якая распаціралася ад берагоў Балтыкі аж да Далёкага Усходу і такім чынам была самай вялікай у свеце за ўсю гісторыю Каталіцкай царквы. У 1798 годзе заснавана Мінская дыяцэзія, а ў 1869 годзе царскім указам яна скасавана і ўключана ў склад Віленскай. У адпаведнасці з пагадненнем, дасягнутым паміж Расійскай імперыяй і Апостальскай сталіцай, у 1880 годзе атрымала статус Апостальскай адміністрацыі, а ў 1917 годзе папа Бенедыкт XV вярнуў ёй статус дыяцэзіі. У 1925 годзе на тэрыторыі, што пасля падпісання Рыжскай мірнай дамовы апынулася на тэрыторыі Польшчы, была ўстаноўлена Пінская дыяцэзія.

У савецкі перыяд Рымска-каталіцкая царква, як і Праваслаўная царква, ды і іншыя веравызнанні і рэлігіі, моцна пацярпела ад працяглых ганенняў. Не засталася паўнаважных іерархічных структур, семінарыі і кляштараў, зменшылася колькасць парафій, было моцна падарвана парафіяльнае жыццё, не праводзілася нармальна катэхізацыя, не выдавалася духоўная і рэлігійная літаратура, катастрофічна змен-

шылася колькасць святароў. У такіх умовах асноўнымі носьбітамі веры заставаліся тыя нешматлікія святары, якія працавалі, як кажуць, за дзесяцярх, каб хоць нейкім чынам задавальваць рэлігійныя патрэбнасці мясцовых вернікаў. Прадстаўнікі старэйшага пакалення – бабулі, дзядулі, часам бацькі – як маглі і ўмелі, стараліся давесці малодшым рэлігійныя ісціны. Менавіта дзякуючы ім вера не толькі захавалася, але і была перададзена наступным пакаленням.

Разам з сацыяльна-палітычнымі пераменаў канца 1980-х – пачатку 1990-х гадоў у Беларусі ўсталявалася свабода веравызнання. У 1989 годзе папа Ян Павел II прызначыў аўтара гэтых радкоў біскупам Мінскім і Апостальскім адміністратарам католікаў лацінскага абраду ў Беларусі, а паўнаважных структуры Каталіцкай царквы ў нашай краіне былі адноўлены ў 1991 годзе, калі была створана Мінска-Магілёўская Мітраполія, у склад якой увайшлі рэарганізаваная аднайменная Мінска-Магілёўская архідыяцэзія, наваствораная Гродзенская дыяцэзія і Пінская дыяцэзія. У 1999 годзе на ранейшай частцы Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі была ўстаноўлена Віцебская дыяцэзія. Тады ж заснавана Канферэнцыя каталіцкіх біскупаў у Беларусі як вышэйшы кіруючы орган мясцовай Каталіцкай царквы.

Сын Божы Ісус Хрыстос быў пасланы ў гэты свет сваім нябесным Айцом, каб адкупіць чалавека з духоўнай няволі і аднавіць усталяваную Богам і парушаную грэхпападзеннем першых людзей гармонію ва ўзаемаадносінах паміж Творцам і стварэннем. Сваёй крыжовай смерцю і ўваскрэсеннем Хрыстос адкупіў чалавека і перамяніў яго ў новае стварэнне. Спасланнем Святога Духа Ён ажывіў сваё містычнае Цела, гэта значыць Царкву, як супольнасць веры, надзеі і любові, як бачны саюз, праз які Ён дае ўсім свае праўду і ласку. Царква працягвае справу Збаўцы Хрыста і абвяшчае Евангелле збаўлення, рэалізуючы

такім чынам словы святога Паўла пра тое, што вера – ад слухання. Здзяйсняючы таінствы, перадусім Еўхарыстыю, яна асвятчае вернікаў, духоўна насычае іх, дапамагае ім распазнаваць знакі часу і адказваць на яго выклікі, умацоўвае іх у хрысціянскіх і тэалагічных цнотах, перш за ўсё ў цнотах веры, надзеі і любові, развівае і праводзіць у жыццё сацыяльнае вучэнне, займаецца дабрачыннасцю, што ўласціва самой яе натуры. Такім чынам, Царква існуе і дзейнічае ў гэтым свеце і дапамагае ў яго ўдасканаленні, перш за ўсё духоўным.

На кожным этапе развіцця грамадства перад Царквой стаяць канкрэтныя задачы. Пасля атрымання свабоды веравызнання Царква ў Беларусі апынулася перад велізарнай колькасцю праблем, якія неабходна было вельмі хутка вырашаць. Найперш – востры недахоп святароў, манахаў і манахак, які не магчыма зняць у адно імгненне, бо гэта не адна з прафесій, а Божае пакліканне да выключнага служэння. Наступная праблема – вяртанне канфіскаваных, аднаўленне заняпалых і разбураных, а таксама будаўніцтва новых храмаў. А яшчэ – выданне рэлігійнай літаратуры, адукацыя свецкіх вернікаў, развіццё дабрачыннай дзейнасці, сродкаў масавай інфармацыі, экуменічнага і міжрэлігійнага дыялога, адносін з грамадствам і іншае. За апошні час удалося зрабіць нямала. Былі адноўлены ці нанова створаны іерархічныя структуры, пашырылася сетка парафій, пабудаваны і адрэстаўрыраваны шматлікія храмы, і працэс гэты працягваецца. У Гродне і Пінску паспяхова дзейнічаюць духоўныя семінарыі. Стала на ногі выдавецкая справа, арганізавана работа сродкаў масавай інфармацыі і дабрачынных арганізацый, вядзецца актыўная дзейнасць у галіне душпастырства сем’яў і моладзі, адбываецца катэхізацыя дзяцей, маладых людзей і дарослых.

Аднак больш глыбокі аналіз паказвае, што перад намі яшчэ вялізны аб’ём работы і большасць ініцыятыў знаходзіцца толькі на пачатковай ці наогул зачатковай стадыі. У першую чаргу, гэта востры недахоп храмаў пераважна ў вялікіх гарадах і нават у Мінску. У сталіцы цяпер дзейнічаюць чатыры касцёлы і дзве капліцы, што на трыста тысяч католікаў, якія жывуць у мегаполісе, вельмі мала. Сёння ідзе будаўніцтва аднаго храма і распачынаюцца работы па ўзвядзенні другога, атрыманы зя-

мельны надзел для трэцяга... Аднак усяго гэтага недастаткова – неабходны новыя намаганні, скіраваныя на будаўніцтва новых храмаў, аднаўленне існуючых. І гэта робіцца не толькі для таго, каб мець зручныя і ўтульныя кulta-выя будынкі, што, несумненна, вельмі важна, але перш-наперш для таго, каб у іх ствараць сапраўдную Царкву, імя якой – народ Божы, а жывымі цаглінкамі ў ёй з’яўляюцца вернікі. Наступная вельмі надзённая праблема – недастатковая колькасць каталіцкага духавенства ў Беларусі. Гэта вымушае нас звяртацца па дапамогу за мяжу і запрашаць адтуль на работу духоўных служыцеляў. Мы адкрытыя на кожную прапанову. Калі я служыў у Расіі, там у нас працавалі святары, манахі і манашкі з 22 краін свету. Рэальную дапамогу нам могуць аказваць пераважна Польшча і Славакія. Пасля нядаўна праведзеных перамоў з прадстаўнікамі Каталіцкага касцёла ў Славакіі спадзяюся атрымаць іх канкрэтныя прапановы.

На вялікі жаль, апошнім часам пачалі ўзнікаць сур’ёзныя праблемы з узгадненнем кампетэнтнымі органамі ўлады запрашэння польскіх святароў, манахаў і манахак служыць у Беларусі. Хачу падкрэсліць, што мы запрашаем замежнае духавенства выключна для правядзення рэлігійнай, а ў некаторых выпадках – дабрачыннай дзейнасці. У выпадку адсутнасці ўзгаднення далейшага знаходжання замежнага святара або манашкі на тэрыторыі Беларусі лагічна было б мець дазвол на іх замену, бо ў выніку найбольш пацерпяць вернікі, грамадзяне Беларусі. Варта адзначыць, што ў некаторых выпадках такія прапановы была сустрэты з разуменнем і нам дазволілі вылучыць іншага кандыдата на месца таго, хто выбыў.

Усяго ў Беларусі на сённяшні дзень працуюць каля 440 святароў, што недастаткова для душпастырскай апекі над паўтара мільёнамі каталіцкіх вернікаў. Амаль 270 святароў – грамадзяне Беларусі, а дваццаць гадоў таму іх было толькі 60. Назіраецца відавочная дынаміка ў працэсе падрыхтоўкі мясцовага духавенства. Цяпер у Гродзенскай і Пінскай духоўных семінарыях да святарства рыхтуюцца каля 90 семінарыстаў. Акрамя таго, амаль 50 чалавек праходзяць фармацыю ў манаскіх ордэнах і семінарыях за мяжой. Такім чынам,

КАНДРУСЕВІЧ Тадэвуш Ігнатавіч.

Нарадзіўся ў 1946 г. у в. Адэльск (Гродзенскі раён). У 1962 г. паступіў на фізіка-матэматычны факультэт Гродзенскага педагагічнага інстытута, які праз год павінен быў пакінуць у сувязі з абвінавачаннямі ў рэгулярным наведванні касцёла. Працаваў у праектна-будаўнічай арганізацыі ў Гродне. У 1970 г. скончыў энергашынабудаўнічы факультэт Ленінградскага політэхнічнага інстытута. Працаваў інжынерам на Вільнюскім заводзе шліфавальных станкоў. У 1976 г. паступіў у каталіцкую духоўную семінарыю ў Каўнасе, якую скончыў у 1981 г. і прыняў святарскае пасвячэнне. У 1981–1988 гг. быў ксяндзам у Вільнюсе і Друскінінкай. З 1988 г. пробашч у Гродне. З 1989 г. тытулярны біскуп Гіпона-Дзарыцкі і Апостальскі адміністратар Мінскай дыяцэзіі для католікаў Беларусі. З 1991 г. арцыбіскуп і Апостальскі адміністратар для католікаў лацінскага абраду еўрапейскай часткі Расіі. З 1999 г. Апостальскі адміністратар для католікаў лацінскага абраду Поўначы еўрапейскай часткі Расіі, выбраны старшынёй навастворанай Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Расійскай Федэрацыі.

У 2002 г. прызначаны Мітрапалітам кафедры Маці Божай у Маскве. З 2007 г. Мітрапаліт Мінска-Магілёўскі. Доктар тэалогіі (1988 г.).

Уваходзіць у спецыяльны савет па Еўропе пры Генеральным сакратарыяце Сінода біскупаў, у Кангрэгацыю па справах духавенства, у Папскую раду «Справядлівасць і мір», віцэ-прэзідэнт Еўразійскага аддзялення Міжнароднай асацыяцыі рэлігійнай свабоды (МАРС), з 1999 г. правадзейны член Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі.

перспектыва ёсць, але патрэбны час для таго, каб яна стала рэальнасцю.

Безумоўна, будучыня Царквы залежыць ад святароў. Царква – гэта жывы арганізм, які пакуль яшчэ не ачуняў пасля цяжкіх дзесяцігоддзяў уціску, і для падтрымання яго жыцця неабходны новыя людзі. Служэнне замежных святароў можна параўнаць з донарскай крывёю, што выкарыстоўваецца дзеля хутчэйшага яго выздараўлення. Калі ж арганізм адновіцца, то яму будзе дастаткова сваёй крыві. І таму першачарговая задача Каталіцкай царквы ў Беларусі – падрыхтоўка мясцовага духавенства.

Яшчэ адна важная задача – гэта прыцягненне свецкіх вернікаў да актыўнай работы. Людзі ў нас часта думаюць, быццам святар ці манах павінны рабіць у касцёле ўсё: духоўна апекавацца вернікамі, займацца рамонтам і будаўніцтвам, весці іншыя гаспадарчыя справы. Але гэта зусім не так. Папа Бенедзікт XVI лічыць: святар павінен быць спецыялістам у тым, што датычыцца сустрэчы чалавека з Богам. Сапраўды, практычна ў кожнай парафіі ёсць свае інжынеры, эканамісты, будаўнікі

і іншыя спецыялісты, якія маглі б больш дапамагаць у яе дзейнасці. Акрамя таго, свецкія вернікі павінны больш актыўна ўдзельнічаць у катэхізацыі, у працы царкоўных СМІ, дабрачынных арганізацый і іншых царкоўных структур. Неабходна, каб у іх было добра развіта «пачуццё Царквы» – *sensus Ecclesia*. Хоць апошнім часам нам удалося актывізаваць выдавецкую і інфармацыйную дзейнасць, тым не менш у гэтай галіне яшчэ неабходна зрабіць вельмі многа. У эпоху новых рэвалюцыйных інфармацыйных тэхналогій Царква абавязана як мага шырэй іх выкарыстоўваць для абвяснення Евангелля, інакш яе голасу проста не будзе чуваць.

Асабліва місія Царквы на сучасным этапе яе развіцця і дзейнасці – гэта абарона маральных каштоўнасцей, якія ў эпоху постмадэрнізму, пазначаную секулярызмам і маральным рэлятывізмам, усё больш і больш адмаўляюцца ў імя абсалютна неабмежаванай свабоды ад усяго і ўсіх. Царква вельмі моцна занепакоена крызісам усталяванага Творцам інстытута

сям'і і абаронаю жыцця нават яшчэ ненароджанага чалавека. У гэтай галіне дзейнасці Царква цалкам падтрымлівае ўсе здаровыя ініцыятывы дзяржавы і грамадскасці, скіраваныя на аздараўленне і ўмацаванне сям'і як асноўнага складальніка грамадства, на паліпшэнне дэмаграфічнай сітуацыі.

Вялікае поле дзейнасці ў Царквы і ў выхаванні моладзі, якой пагражаюць шматлікія і вельмі небяспечныя выклікі, а таксама разнастайныя залежнасці, сярод якіх алкагалізм, наркаманыя, амаральны лад жыцця і гэтак далей. Каб адцягнуць маладых жыхароў краіны ад гэтага, Каталіцкая царква праводзіць цэлы шэраг мерапрыемстваў. І самае галоўнае – гэта душпастырства моладзі і студэнтаў, што праводзіцца на рэгулярнай аснове, біблейскія гурткі, сустрэчы, конкурсы і іншыя ініцыятывы. Асаблівае значэнне надаецца дням моладзі. Папа Ян Павел II паклаў пачатак Сусветным дням моладзі, якія кожныя тры гады праводзяцца ў розных краінах на розных кантынентах. Кожная такая падзея грунтоўна рыхтуецца і мае сваю адметную, актуальную для маладых людзей тэматыку. Беларуская моладзь актыўна ўдзельнічае ў гэтым і іншых мерапрыемствах, якія ўмацоўваюць веру і заклікаюць да хрысціянскага ўсведамлення.

Мінулым летам у гарадскім пасёлку Івянец Мінскай вобласці ўпершыню быў праведзены агульнанацыянальны дзень каталіцкай моладзі. Ён праходзіў адначасова з абвешчаным Каталіцкай царквой Сусветным форумам моладзі ў аўстралійскім Сіднеі. Дзякуючы спадарожнікавай тэлесувязі маладыя людзі ў Івянцы мелі магчымасць маліцца разам з папам Бенедзіктам XVI. Вялікай падзеяй у духоўным жыцці каталіцкай моладзі стала таксама праведзеная летась малітва Ружанца студэнтаў з розных краін свету, у тым ліку і з Беларусі, са сваімі аднагодкамі і з папам. Тэлемост з'яднаў мінскі архікафедральны касцёл Імя Найсвяцейшай Панны Марыі з Ватыканам і многімі іншымі гарадамі на розных кантынентах. Нельга не адзначыць важнасць сустрэчы і агульнай малітвы мінскай моладзі з Дзяржаўным Сакратаром Яго Святасці папы Бенедзікта XVI кардыналам Тарчызію Бертоне, які летась наведаў Беларусь з афіцыйным візітам. Сёлета мы таксама плануем правесці малітоўную сустрэчу

Вялікдзень у Гродзенскім фарным касцёле

моладзі ў Івянцы. Акрамя таго, адбываецца штогадовае паломніцтва ў Будслаўскі нацыянальны санктуарый і іншыя святыні Беларусі і замежжа. Двойчы ў год у мінскім кафедральным касцёле праходзяць начныя чытанні для моладзі, а кожны чацвер – святая імша і малітоўная сустрэча, якую рыхтуе і праводзіць сама моладзь.

Верная наказам Хрыста і Апостальскай традыцыі, Каталіцкая царква ў Беларусі рэалізуе шырокую праграму сацыяльнага служэння, бо дабрачыннасць належыць да сутнасці Царквы. Сацыяльная дзейнасць ажыццяўляецца ў першую чаргу праз дзяццэзійныя і парафіяльныя дабрачынныя арганізацыі Caritas (слова caritas у перакладзе з лацінскай мовы азначае «любоў»). Гэта і дапамога малазабяспечаным асобам, сем'ям, пенсіянерам, інвалідам, адзінокам і пажылым людзям. Штогод арганізуецца аздараўленчы адпачынак дзетак. Найбольш вядомым нашым сацыяльным праектам з'яўляецца дапамога дзецям з анкалагічнымі захворваннямі: яна арганізавана на базе дабрачыннага цэнтра Caritas у пасёлку Ляскоўка пад Мінскам. Шмат увагі надаецца прафілактыцы і лячэнню ВІЧ/СНІДу. Прычым гэтая праблема вырашаецца сумесна з дзяржавай і прадстаўнікамі іншых веравызнанняў.

Нягледзячы на дастаткова добрае развіццё сацыяльнага служэння, нам неабходна яшчэ шмат зрабіць у гэтай галіне. Дапамогі чакаюць інваліды, найперш у пытанні стварэння працоўных месц для іх. Разлічваюць на яе і тыя, хто трапіў у алкагольную або наркатычную залежнасць. Трэба дапамагчы хворым на ВІЧ/СНІД і тым, каму неабходна сацыяльная і псіхалагічная рэабілітацыя...

Здзяйсняючы сваё служэнне ў Беларусі, Каталіцкая царква цесна супрацоўнічае з іншымі хрысціянскімі і нехрысціянскімі канфесіямі. У перыяд надзвычай вострых выклікаў часу мы, можа, больш, чым калі-небудзь, адчуваем неабходнасць у супрацоўніцтве. Нам неабходна разам процістаяць разнастайным пагрозам, абараняць маральныя каштоўнасці і будаваць на іх аснове сваю будучыню. У нас склаліся добрыя кантакты з іншымі канфесіямі, асабліва з Праваслаўнай царквою. Мы часта сустракаемся, разам бяром удзел і выступа-

ем з дакладамі і паведамленнямі на канферэнцыях і сімпозіумах, разам іх арганізуем, прысутнічаем адно ў аднаго на набажэнствах і рэлігійных мерапрыемствах, рэалізуем сумесныя дабрачынныя праекты і супрацоўнічаем у многіх іншых накірунках. У канцы 2007 года Праваслаўная і Каталіцкая царквы, а таксама Евангельскія хрысціянне-баптысты і Евангелічна-лютэранскія абшчыны падпісалі сумесную Дэкларацыю сацыяльнага партнёрства хрысціянскіх царкваў Беларусі ў пераадоленні ВІЧ/СНІДу.

Паспяхова развіваюцца адносіны Каталіцкай царквы з дзяржавай. Можна сказаць, што Каталіцкая царква ў Беларусі з'яўляецца неад'емнай часткай грамадства. Пад час леташняга візіту кардынала Тарчызію Бертоне была дасягнута дамоўленасць аб падпісанні пагаднення паміж Беларуссю і Ватыканам. Цяпер бакі працуюць над тэкстам гэтага дакумента. Заклучэнне пагаднення будзе мець вельмі вялікае значэнне як для нашай краіны, так і для Каталіцкай царквы, бо гэта – пагадненне паміж двума суб'ектамі міжнароднага права: Рэспублікай Беларусь і Святым Прастолам.

Не толькі католікі, але і многія іншыя людзі – веруючыя і няверуючыя – часта задаюць пытанне пра магчымасць візіту папы ў Беларусь. Гэтае пытанне абмяркоўвалася і ў час пантыфікату Яна Паўла II, не знікла яно з парадку дня і цяпер, калі Наступнікам святога Пятра з'яўляецца Бенедзікт XVI. Цалкам зразумела і лагічна, што католікі жадаюць бачыць і чуць свайго духоўнага лідэра не толькі па тэлебачанні і радыё, але і непасрэдна вітаць яго на сваёй зямлі. Пад час вышэйзгаданага візіту кардынала Тарчызію Бертоне Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка афіцыйна запрасіў папу Бенедзікта XVI наведаць Беларусь. Запрашэнне было прынята, аднак цяжка сказаць, калі такі візіт можа адбыцца. Бо зразумела, што немагчыма адразу рэалізаваць усе запрашэнні з розных краін свету. Для гэтага патрэбны час. Напэўна, папа ўсё-такі наведае Беларусь. Тады, калі гэтага пажадае Бог. Нам жа застаецца назапасіць цяглікасць і маліцца аб візіце пантыфіка ў нашу сінявокую Беларусь. ■

Будслаўскі
фэст